

Oplegnotitie bij Haalbaarheidsstudie 'Naar een aardgasvrij Ooststellingwerf'

Het doel van het project 'Naar een aardgasvrij Ooststellingwerf' van De Eendracht is het aardgasverbruik in de gemeente Ooststellingwerf sterk te reduceren door besparende maatregelen aan de bewoners aan te bieden. Daarmee draagt het project bij aan het aardgasvrij maken van de gemeente Ooststellingwerf. Het beleid hiervoor is vastgelegd door de gemeente. Het initiatief voor dit project komt vanuit de inwoners verenigd in de energiecoöperatie De Eendracht Ooststellingwerf.

Veel inwoners willen meewerken aan verduurzamen van hun woning en energiegebruik, zeker als dit op termijn kosten scheelt. Weinigen komen ertoe om echt aan de slag te gaan. Naast de grote investering en onzekerheid over het daadwerkelijk verlagen van de kosten, is de keuze voor een verduurzamingsoplossing niet eenvoudig te maken. Er is veel informatie maar weinig overzicht en er zijn nog weinig (positieve) ervaringsverhalen. Daarnaast is gebrek aan beschikbaarheid van apparaten en aan capaciteit bij installateurs.

Dit zijn de aanleidingen om de haalbaarheid te onderzoeken van dit project en het oprichten van een energie service organisatie.

In deze rapportage van de haalbaarheidsstudie zijn de resultaten van de studie kort weergegeven en verwerkt in een projectmatige aanpak van de verduurzaming en de opzet van een energie service organisatie. Met de afronding van deze studie kan De Eendracht besluiten over te gaan tot het oprichten van energie service organisatie De Marke en het opstarten van de eerste verduurzamingsronde.

Aanpak Project

Wat is verduurzamen met de Quickfit-aanpak?

Verduurzamen van woningen via De Eendracht Ooststellingwerf gaat om minimaal 50% minder gasverbruik. Door het plaatsen van een hybride warmtepomp en kierafdichten vermindert het gasgebruik met minimaal 50% wat kan oplopen tot 70%. Dat lukt als de kieren worden gedicht zodat de warmte binnen blijft. Om het extra elektriciteitsgebruik door de hybride warmtepomp te compenseren worden zonnepanelen op het dak geplaatst. Als daar geen goede ruimte voor is, dan kunnen deelnemers via een collectief dak het extra elektriciteitsgebruik financieel compenseren. De Eendracht Ooststellingwerf regelt via energie service organisatie De Marke de verduurzaming.

Wat kost het en wat levert het op?

De investering van de verduurzaming ligt rond de 16.000 euro per woning en is afhankelijk van de situatie van de woning en de prijzen van materialen en installatie. De kosten voor eventuele verdere isolatie van de woning vallen hierbuiten. Het is mogelijk om de investering over meerdere jaren te spreiden met een lening met een vast bedrag per maand voor rente en aflossing. De financiële winst over 15 jaar (minimale levensduur installatie) ligt tussen de 6.000 en 23.000 euro. Wat dit per maand scheelt hangt erg van de situatie af en wordt in de offerte duidelijk gemaakt.

Voor wie is het?

Voor huiseigenaren met een huis gebouwd voor 2004 die nog geen maatregelen hebben genomen om het gasverbruik te verminderen. Woningeigenaren kunt ook deelnemen als zij geen vloerverwarming in huis hebben of al zonnepanelen op het dak hebben. Als er geen plek is voor extra panelen dan regelt de energie service organisatie eventueel via De Eendracht Ooststellingwerf de opwek van elektriciteit waar de deelnemer duurzaamheid- en financieel-voordeel bij heeft. Als er veel deelnemers in een straat of wijk zijn en het elektriciteitsnetwerk daarvoor niet zwaar genoeg is, wordt geloot over deelname. En de energie service organisatie gaat met de gemeente en de netbeheerder in overleg over oplossingen voor het elektriciteitsnetwerk opgepakt gaat worden. Dat duurt wel meerdere jaren dus in dat geval kan niet iedereen deelnemen aan de verduurzamingsronde.

Wanneer is het?

Het is de bedoeling om in de zomer van 2023 te starten met een oproep voor de eerste verduurzamingsronde. Dan zou begin 2024 de quickfit aanpak in de eerste woningen gerealiseerd kunnen worden.

Haalbaarheidsstudie Naar een aardgasvrij Ooststellingwerf

Ontzorgen eigenaren bij de Quickfit-aanpak van hun woning

Voor: De Eendracht Ooststellingwerf

Versie: definitief

Datum: 9 juni 2023

Inhoudsopgave

Oplegnotitie bij Haalbaarheidsstudie ‘Naar een aardgasvrij Ooststellingwerf’	1
<i>Aanpak Project</i>	1
Haalbaarheidsstudie Naar een aardgasvrij Ooststellingwerf.....	3
Ontzorgen eigenaren bij de Quickfit-aanpak van hun woning.....	3
Inhoudsopgave.....	4
Voorwoord.....	5
1. Aanleiding.....	6
2. Het project in het kort.....	7
3. Uitgangspunten haalbaarheidsstudie.....	8
4. Juridische haalbaarheid	12
5. Organisatorische haalbaarheid.....	14
5.2. <i>Onderbouwing professionele opzet energie service organisatie.....</i>	<i>14</i>
6. Financiële haalbaarheid.....	21
Bijlage Uitvoeringsstappen quickfit-aanpak woningen	23
<i>Deelnemersreis</i>	<i>23</i>
<i>Overzicht wie doet wat per uitvoeringsstap</i>	<i>24</i>
Bijlage: Juridische rapportages.....	27
Bijlage: uitgangspunten statuten en reglementen Energie Service Organisatie De Marke U.A. ...	28

Voorwoord

Voor u ligt het resultaat van de haalbaarheidsstudie naar het ontzorgen van woningeigenaren bij het toepassen van de quickfit aanpak van hun woning. De resultaten van de studie zijn kort weergegeven en verwerkt in de aanpak van het project en de op te richten energie service organisatie .

Voor de haalbaarheidsstudie en het opzetten van de energie service organisatie wordt samengewerkt met heel De Wolden Groen die een vergelijkbaar project uitvoert in samenwerking met SEN. Doel van de haalbaarheidsstudie is het toetsen van de organisatievorm en businesscase op haalbaarheid en uitvoerbaarheid. Naast juridische uitwerking zijn de inhoudelijke en technische randvoorwaarden en uitgangspunten met installatie experts besproken. De financiële kant is uitgewerkt tot een haalbare businesscase en deze is vertaald naar kosten en financiële voordelen voor de deelnemers.

1. Aanleiding

Het doel van dit project van De Eendracht Ooststellingwerf is het aardgasverbruik in de gemeente Ooststellingwerf sterk te reduceren door gas besparende maatregelen aan de bewoners aan te bieden. Daarmee draagt De Eendracht Ooststellingwerf bij aan het aardgasvrij maken van gemeente Ooststellingwerf. Het beleid hiervoor is vastgelegd door de gemeente; het initiatief voor dit project komt vanuit de inwoners verenigd in de coöperatie. Op 12 april 2022 is in overleg tussen de gemeente Ooststellingwerf, de energie coöperatie De Eendracht-Ooststellingwerf en SEN de conclusie getrokken dat er voldoende draagvlak is voor het nader onderzoeken van de haalbaarheid van het project Esco (Energy Service Company) voor Ooststellingwerf.

Veel inwoners willen meewerken aan verduurzamen van hun woning en energiegebruik, zeker als dit op termijn kosten scheelt. Weinigen komen ertoe om echt aan de slag te gaan. Naast de grote investering en onzekerheid over het daadwerkelijk verlagen van de kosten, is de keuze voor een verduurzamingsoplossing niet eenvoudig te maken. Er is veel informatie maar weinig overzicht en er zijn nog weinig (positieve) ervaringsverhalen. Daarnaast is gebrek aan beschikbaarheid van apparaten en capaciteit bij installateurs.

Dit zijn de aanleidingen voor het oprichten van dit project met als doel huiseigenaren te ontzorgen bij het verduurzamen van hun woning met de quickfit aanpak. Om voortgang te krijgen en te houden gaat De Eendracht Ooststellingwerf ook de installatiebedrijven ontzorgen zodat zij hun tijd kunnen besteden aan installeren en inregelen van de installaties bij deelnemers. Voor de uitvoering zal een energie service organisatie worden opgericht. Eerder is dit een ESCo genoemd. De associatie bij ESCo is dat deze alleen de financiering van de huurkoop regelt. Vandaar de naamswijziging naar energie service organisatie. Deze organisatie organiseert de uitvoering van het project van begin tot eind en regelt de financiering voor deelnemers die de financiën niet hebben om de benodigde uitgaven te doen. De verduurzaming van de woningen gebeurt met de Quickfit-aanpak van SEN waarmee minimaal 50% aardgasverbruik wordt bespaard.

2. Het project in het kort

Het project is opgezet door de Energiecoöperatie Heel De Wolden Groen met als doel om woningeigenaren in gemeente De Wolden te ontzorgen bij het verduurzamen van hun woning. Het gaat om woningeigenaren die een eerste stap willen zetten om het aardgasverbruik terug te dringen met de quickfit-aanpak. Het uitgangspunt is zeker 4000 woningen met de Quickfit aanpak te verduurzamen. De aanpak houdt in: kieren afdichten, hybridewarmtepomp en pv-panelen installeren en inregelen. We richten ons op woningen gebouwd tot 2004 waar nog geen maatregelen zijn genomen voor vermindering van het aardgasverbruik. Het doel is minimaal 50% minder aardgasverbruik. Het project wil eigenaren en installateurs ontzorgen. Daarvoor werkt zij samen met energie service organisatie De Marke i.o. (ESO De Marke) De verduurzaming gaat in rondes van minimaal 100 woningen per keer.

De ledenraad van De Marke bepaalt wanneer en waar een verduurzamingsronde kan starten. Voorafgaand aan een verduurzamingsronde regelt ESO De Marke raamovereenkomsten met installatiebedrijven uit de regio voor die ronde. In de raamovereenkomsten wordt vastgelegd hoeveel woningen het betreffende bedrijf wil verduurzamen tegen welke eenheidsprijzen voor onderdelen van de installatie en het werk. De deelnemerscoöperatie doet een oproep voor deelname aan de verduurzamingsronde en voert samen met de energie service organisatie de informatiecampagne uit.

Als een potentiële deelnemer zich aanmeldt zal een quickfit-specialist van ESO De Marke met installateurservaring een opname van de woning maken. Tijdens de opname wordt gekeken wat mogelijk is en wat er nodig is voor de realisatie. Ook wordt besproken of de deelnemer zelf gaat financieren of dat gekozen wordt voor een lening die de energie service organisatie helpt aanvragen. De ESO maakt met deprijsopgave van het betrokken installatiebedrijf een offerte voor die woning. De deelnemer gaat een overeenkomst met de ESO aan.

Voor de woningen waar geen ruimte is voor het plaatsen van pv-panelen regelt het energie service organisatie opwek van groene stroom. Dit gebeurt in principe via de betrokken energiecoöperaties, maar als dat niet mogelijk is regelt de ESO (met De Eendracht als lid) zelf de opwek. De deelnemer investeert via de energiecoöperatie in de gezamenlijke opwek van groene stroom.

De energie service organisatie regelt de uitvoering van aanmelding van een potentiële deelnemer via De Eendracht tot en met het inregelen van de systemen na installatie. Daarvoor regelt zij de quickfit-advies/offerte per woning, deelnemerscontracten en contracten met de installateurs. Daarnaast helpt zij deelnemers met het aanvragen van een lening en regelt de opwek van elektriciteit (voor de hybride warmtepomp) voor deelnemers zonder geschikt dak voor pv-panelen.

3. Uitgangspunten haalbaarheidsstudie

Hieronder zijn de uitgangspunten geformuleerd. Op basis hiervan is de haalbaarheid getoetst zowel inhoudelijk, organisatorisch als financieel.

3.1. Inhoudelijke uitgangspunten

Bij de start van de planuitwerking van de planuitwerking zijn de volgende uitgangspunten bepaald.

Halvering gasverbruik

In dit project wordt de quickfit-aanpak toegepast voor het verduurzamen van de woningen. De quickfit aanpak bestaat uit:

- Een hybride warmtepomp (warmtepomp in combinatie met de bestaande CV-ketel)
- 8 tot 10 zonnepanelen om de extra elektriciteitsbehoefte van de hybride warmtepomp op te vangen
- Meterkstaanpassingen t.b.v. de PV-panelen,
- Kierafdichting
- Verbeteren van de gasbesparing van het gehele systeem door inregelen

De ervaring leert dat daarmee het gasverbruik minimaal met 50% wordt verlaagd. Uitgaande van een gemiddeld huis gaat het gebruik van 2000m³/jaar naar 1000 m³/jaar of minder. Met de huidige fluctuaties van de gasprijs voor de gebouwde omgeving is het lastig om een precieze financiële besparing te benoemen. Wel is aan deelnemers te zeggen dat de kosten na installatie lager zullen zijn dan zonder de maatregelen. Omdat er meer apparaten zijn in een woning die energie behoeven is het belangrijk daar bij de gegevensopname rekening mee worden te houden.

Het elektriciteitsgebruik stijgt door de hybride warmtepomp, aangenomen wordt hier met 2100 kWh/jaar. De aanname is dat een gemiddeld woonhuis 3600 kWh/jaar gebruikt. De aanname is dat de zonnepanelen het meerverbruik opvangen en dit dus kostenneutraal gebeurt.

Aantal woningen

De woningvoorraad van de gemeente Ooststellingwerf bestaat uit ca. 10.000 koopwoningen. Aanname is dat ongeveer 40% van de huiseigenaren die nog geen stap hebben gezet voor het verlagen van het gasverbruik gaat deelnemen. Het project wordt dus opgezet voor ongeveer 4.000 woningen.

De verwachting is dat het bestaande elektriciteitsnet niet geschikt is voor een wijk/dorp of straataanpak. Hiervoor zal het netwerk in d wijk of straat eerst verzwakt moeten worden. Dit betekent dat in de eerste verduurzamingsrondes de deelnemers verspreid zullen zijn over de gemeente. Bij veel aanmeldingen in een straat wijk of dorp wordt in overleg met de gemeente en Liander dit gebied op aangemeld voor verzwaring. De verwachte doorlooptijd van aanmelden van de potentiële deelnemers tot het verzwaken van het netwerk is minimaal 24 maanden.

Verandering inhoudelijke uitgangspunten einde planuitwerking

Er zijn in de loop van de planuitwerking geen veranderingen in deze uitgangspunten opgetreden.

3.2. Organisatorische uitgangspunten

Het ontzorgen van de deelnemers en installatiebedrijven gebeurt in een professionele organisatie. Ontzorgen van de deelnemers bestaat uit al het regelwerk, de deelnemer hoeft alleen thuis te zijn voor installatie.

Het ontzorgen van de installateur bestaat uit in overleg zoveel mogelijk overnemen van het regelwerk zodat de installateur vooral de tijd besteed aan installeren en inregelen. Onderdeel van de haalbaarheidsstudie is het onderzoek naar interesse bij installateurs voor inkoop van de hybride warmtepompen, pv-panelen en omvormers door de energie service organisatie. Reden is dat installateurs in 2021 en 2022 aangaven dat het hen veel tijd kost om fabrikanten te vinden die deze pompen en omvormers kunnen leveren. Er wordt in principe gewerkt met lokale installatiebedrijven. Als blijkt dat deze zich niet inschrijven voor het werk dan zullen regionale en landelijke installatiebedrijven uitgenodigd worden om in te schrijven.

De kostenkant van de organisatie wordt zo laag mogelijk gehouden. Dat betekent dat er geen panden worden gehuurd of aangeschaft. Overleggen en publieke bijeenkomsten vinden zoveel mogelijk plaats in overheidsgebouwen en dorpshuizen. Er wordt geen personeel in dienst genomen maar er wordt gewerkt met inhuur van bedrijven via contracten op uurbasis of kosten per eenheid.

Onderdeel van de haalbaarheidsstudie is het onderzoeken of de energie service organisatie onderdeel kan uitmaken van Energie VanOns. De aanname is dat 1 rekening voor energie en afbetaling overzichtelijk is voor deelnemers. Daarnaast is de aanname dat Energie VanOns kan spelen met de kosten voor elektriciteit en gas vanwege de grote toestroom van klanten.

De op te zetten organisaties zullen uiteraard voldoen aan wet- en regelgeving. Het gaat hierbij om de mededingingswet, de wet financieel toezicht, de elektriciteitswet en fiscale en civielrechtelijke regels.

Aangezien er de komende jaren hoogstwaarschijnlijk een nieuwe energiewet wordt ingevoerd zullen de organisaties zoveel mogelijk aansluiten bij de toekomstige Energiewet. Dit betekent dat de energie service organisatie zo ingericht wordt dat het makkelijk omgezet kan worden naar een energiegemeenschap en peer-to-peer leverancier in de betekenis van de nieuwe wet.

Verandering organisatorische uitgangspunten einde planuitwerking

Er zijn in de loop van de planuitwerking twee veranderingen in deze uitgangspunten opgetreden:

- Inkoop van middelen wordt niet collectief gedaan door de ESO maar door de betrokken installateurs zelf. De ervaring leert dat het eventuele financiële voordeel van collectieve inkoop niet opweegt tegen de financiële en organisatorische moeilijkheden die ontstaan tussen ESO en installatiebedrijf bij het verdelen van de inkoop voor het geheel van de uitvoering en onderhoudsfase tussen deze organisaties. Dit is ook nadrukkelijk de wens van de installatiebedrijven waarmee is overlegd. Het maakt de overeenkomst tussen de bedrijven en de ESO eenvoudiger en daarmee beter te handhaven voor beide zijden.

- Na overleggen met Energie VanOns is ervoor gekozen een aparte energie service organisatie op te zetten. Een voordeel daarbij is dat de deelnemers het eigen energiecontract kunnen behouden.

3.3. Financiële uitgangspunten

Voor het opstellen van een businesscase zijn een aantal aannames nodig. Op basis van deze aannames kan getoetst worden of het project in principe uitvoerbaar is. Zeker de aanname voor de gasprijs, het aantal woningeigenaren dat wil lenen en de kostprijs voor installatie en installeren zullen in werkelijkheid afwijken van deze aannames. De businesscase is getoetst op haalbaarheid met variatie in deze getallen. Daaropvolgend is een begroting opgesteld voor de eerste vier jaar van de energie service organisatie.

Aangenomen is dat de 4000 woningen in een periode van 8 jaar worden verduurzaamd. In het eerste jaar wordt gestart met 100 woningen en in de jaren daarna bouwt dit op naar 500 tot 600 woningen in de jaren 5 tot en met 8.

De energie service organisatie werkt zonder winstoogmerk. Er is een marge nodig voor aantrekken van financiers en voor een gezonde bedrijfsvoering. Eventuele overwinsten worden via het coöperatieve systeem teruggegeven aan de deelnemers.

Alle kennis en producten die ontwikkeld worden in dit project zijn open source en worden breed gedeeld met belangstellenden.

De kosten voor de energie service organisatie bestaan uit kosten voor bedrijfsvoering, communicatie, coördinatie aanmeldingscampagnes, - en besturingskosten en salariskosten van het bedrijf.

In de businesscase is een aanname gedaan voor het aantal deelnemers die de kosten in 1 keer betalen en deelnemers die in termijnen willen betalen. Voor deze laatste groep is de aanname gedaan dat de energie service organisatie hiervoor geld leent. Daarnaast is de mogelijkheid onderzocht of gebruik gemaakt kan worden van leningen via het Warmtefonds of gemeentelijke leningen via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn).

De zelf financierende deelnemers doen een aanbetaling bij intekening tot deelname.

In de contracten met de deelnemers worden vaste prijsafspraken gemaakt over de kosten voor het geheel van organiseren, installaties, installatie en inregelen. In deze fase wordt ervan uitgegaan dat er geen prijsafspraken voor een langere periode gemaakt kunnen worden dus de prijs voor deelname zal variëren per verduurzamingsronde.

Verandering financiële uitgangspunten einde haalbaarheidsstudie

Er zijn in de loop van de planuitwerking twee veranderingen in deze uitgangspunten opgetreden:

- De energie service organisatie koopt geen middelen in zoals hybride warmtepompen en pv-panelen. Dat wordt gedaan door de contracteerde installatiebedrijven. Hiervoor wordt dan ook geen financiering gezocht.
- Deelnemers gaan geen huurkoopovereenkomst aan met de energie service organisatie maar een lening bij SVn of het Warmtefonds. De energie service organisatie leent dan ook geen geld voor deze leningen.

Met deze veranderingen is de businesscase niet meer up to date. Er is voor gekozen geen nieuwe op te stellen maar om begrotingen op te stellen voor het project en voor de energie service organisatie die nu meer een service- dan een financieringsorganisatie wordt. Een tweede gevolg is dat er allen voorfinanciering nodig is om de organisatie op te starten totdat er voldoende gelden van deelnemers binnen komen om de basis organisatie (zoals backoffice, regelen contracten met installatiebedrijven en algemeen en financieel management) te bekostigen. Als de aannames over deelnemers kloppen dan is voorfinanciering voor de eerste twee jaar nodig. Op het moment van deze rapportage is nog geen voorfinanciering gevonden. Op dit moment zijn we met verschillende partijen in gesprek over deze voorfinanciering.

4. Juridische haalbaarheid

Voor de juridische haalbaarheid zijn een aantal advocatenkantoren gevraagd elk op de eigen expertise. De conclusies zijn hieronder in het kort weergegeven.

4.1. Mededingingswet

De mededingingsregels zijn aan de orde bij de samenwerking met de installatiebedrijven. Vanwege de krappe capaciteit was het idee om het werk meer in samenwerking op te pakken zodat maximaal gebruik gemaakt kan worden van elkaars expertise en tijd. Daarnaast is de vraag gesteld of de mededingingsregels voor meer onderdelen van het project gelden. In het kort is het advies van de mededingingsjuristen van Nysingh dat deze regelgeving vooral van toepassing is op de samenwerking tussen installateurs. Er wordt voldaan aan de regelgeving zolang de energie service organisatie hiertussen zit en er geen onderlinge afspraken tussen de installatiebedrijven worden gemaakt (zolang er dus geen sprake van kartelvorming kan zijn). De uitzonderingen voor duurzaamheid op mededingingsregels helpen hier onvoldoende. Het gaat daarmee enkel om aankoop- en verkoopafspraken tussen twee rechtspersonen en er is geen reden om openbaar aan te besteden.

4.2. Wet financieel toezicht

Voor de deelnemers die de verduurzaming in termijnen willen betalen is in de eerste opzet huurkoop aan de orde. Als De juristen van Finnius hebben het sterk afgeraden om zelf de krediet verstrekking vergunning te willen regelen. Dit vraagt veel van de organisatie wat hoge kosten met zich meebrengt voor de deelnemers. Daarnaast heeft het een lange doorlooptijd. Het advies van Finnius is om gebruik te maken van bestaande lening constructies voor verduurzamen van particuliere woningen zoals het Warmtefonds of de regeling die gemeenten bij Stimuleringsfonds Volkshuisvesting SVn hebben lopen.

4.3. Elektriciteitswet.

In de eerste opzet is de energie service organisatie en levering van energie gekoppeld. De energie service organisatie is een onderdeel van Energie VanOns en wordt door hen bestuurd. De kosten voor en besparing van de energie zijn op 1 nota van de energieleverancier zichtbaar. Deze opzet is vanuit de elektriciteitswet niet haalbaar. De contractduur voor levering van energie is maximaal 5 jaar en de looptijd van het contract met de energie service organisatie minimaal 8 jaar. Daarnaast kan een deelnemer het energieleveringscontract na enkele maanden opzetten tegen een kleine afkoopsom. Daarmee wordt de service en afnemen van energie ontkoppeld en is er dus geen sprake meer van 1 rekening.

Een andere aanneme in de eerste opzet was dat Energie VanOns een korting op de energieprijzen zou geven vanwege het grote aantal potentiële nieuwe klanten. Energie VanOns heeft aangegeven dat dit niet mogelijk is.

Daarmee vervalt deze optie tot samenwerken met Energie VanOns en is een de opzet van een aparte energie service organisatie verder uitgewerkt.

4.4. Fiscale en civiel juridische regelgeving

Er is gekeken naar een organisatiestructuur die het beste past bij de uitgangspunten en de fiscale en fiscale en civiel juridische regelgeving. Daaruit is gebleken dat de regelgeving voor een besloten vennootschap of coöperatieve structuur weinig verschil maakt. Er is kort gekeken naar

een stichting structuur, maar die is alleen aan de orde als er zicht is op giften of donaties. De verwachting is dat dit bij de energie service organisatie niet aan de orde is.

Er zijn een aantal voordelen voor het kiezen van een coöperatieve structuur:

- deze past goed bij de coöperatieve structuur van De Eendracht Ooststellingwerf
- eventuele overheidssubsidies zijn eenvoudiger te krijgen
- deze past goed bij de opzet van de Energiewet (versie dec 2021) waarin er voordelen zijn voor energiegemeenschappen wat betreft afname en levering aan deelnemers onderling en samenwerking met overheden, bedrijven en coöperaties in een energiegemeenschap.

5. Organisatorische haalbaarheid

Voor de organisatorische haalbaarheid is gekeken naar de verdeling van werkzaamheden tussen de deelnemerscoöperaties zoals De Eendracht Ooststellingwerf en de energie service organisatie. Er is onderzocht wat per verduurzamingsronde moet gebeuren en hoe dit het beste te organiseren. Er is ook gekeken naar de samenwerking met de installatiebedrijven. In de volgende paragrafen zijn de resultaten van de onderzoeken weergegeven.

5.1. De energie service organisatie in het kort

De energie service organisatie is opgericht om voor deelnemers aan lokale coöperaties de woningen te verduurzamen met de Quickfit aanpak. Dit houdt in: kieren afdichten, hybridewarmtepomp en pv-panelen installeren en inregelen. We richten ons op woningen gebouwd tot 2004 en op eigenaren die een eerste snelle stap willen zetten voor vermindering van het aardgasverbruik. Het doel is minimaal 50% minder aardgasverbruik. We gaan bij de start werken met verduurzamingsrondes van 100 woningen per ronde wat snel uitgebreid wordt naar 500 tot 700 woningen per ronde.

In de voorbereiding van een verduurzamingsronde regelt de energie service organisatie raamcontracten met installatie- en isolatiebedrijven. In de raamcontracten geven de bedrijven aan hoeveel woningen ze willen verduurzamen en tegen welke eenheidsprijzen.

De energie service organisatie regelt de uitvoering na aanmelding van een deelnemer. Na aanmelding zal een quickfit-specialist een offerte per woning maken. Tijdens de opname wordt gekeken wat mogelijk is en wat er nodig is voor de realisatie. Op basis hiervan krijgt de deelnemer een offerte van de ESO die afgestemd is met de betrokken installateur. Ook wordt besproken of de deelnemer zelf gaat financieren of dat gekozen wordt voor een lening die met hulp van de energie service organisatie kan worden aangevraagd. De energie service organisatie kan eveneens helpen met het aanvragen van de subsidie op de hybridewarmtepomp.

Voor de woningen waar geen ruimte is voor het plaatsen van pv-panelen regelt de energie service organisatie opwek van groene stroom gelijk aan het extra elektriciteitsgebruik. Dit gebeurt in principe via De Eendracht, maar als dat niet mogelijk is regelt zij zelf de opwek.

5.2. Onderbouwing professionele opzet energie service organisatie

Een bestuur heeft een sturende rol in de ESO en een adviserende rol aan de ledenraad voor het geheel van samenwerkende coöperaties. Het succes van het geheel van samenwerkende organisaties en bedrijven hangt af van hun kennis, ervaring en vaardigheden als bestuurder en als professional op het gebied van organisatiekunde, financiën en control. Organisatiekunde is aan de orde aangezien het hier gaat om een samenwerking tussen organisaties met elk eigen belangen, doelen, context en omgeving waarin zij opereren. Gedegen kennis en ervaring op het gebied van financiën en control is aan de orde omdat de ESO voor de laagst mogelijke kosten voor deelnemers wil opereren zonder het voortbestaan van de ESO en toekomstige verduurzamingsrondes in gevaar te brengen.

Bij De Nationale coöperatieve Raad (NCR) wordt gewerkt met de zeven verantwoordelijkheden van Baarda¹ die gelden voor alle bestuurders: gekozen bestuurders in de ledenraad én benoemde

---

¹ James Baarda is een gerenommeerd Amerikaans coöperatief econoom, lange tijd verbonden aan de Amerikaanse zusterorganisatie van NCR.

bestuurders in het bestuur van de ESO. Die laatsten hebben het voordeel van hun professionele scholing, ervaring en vaardigheden passend zijn bij de doelen van de ESO en de bevoegdheden, verantwoordelijkheden en taken die zij in de ESO vervullen.

Bestuurlijke autoriteit

Het mandaat van een bestuurder wordt formeel afgebakend door wetgeving, statuten en reglementen. Maar zijn/haar ultieme autoriteit wordt toegekend door de leden, de eigenaren van de coöperatie. Zij leggen hun vertrouwen, hun wensen en hun macht in handen van de bestuurder(s); direct (eigen keuze) dan wel indirect (getrapte keuze).

Hoewel er tussen coöperaties grote onderlinge verschillen kunnen zijn, kun je zeven verantwoordelijkheden benoemen die voor alle coöperatiebestuurders gelden:

1. Ledenvertegenwoordiging
2. Vormen van coöperatiebeleid
3. Inhuren en aansturen van betrokken bedrijven
4. Verwerven en beheren van eigendommen van de coöperatie
5. Bewaken van de coöperatieve cultuur
6. Beoordelen van de prestaties van de coöperatie
7. Informeren van en dialoog met de leden

Ad 1. Ledenvertegenwoordiging

Binnen de coöperatie zijn taken en rollen verdeeld. In statuten en reglementen is vastgelegd wie waarvoor verantwoordelijk is en hoe besluiten worden genomen. Denk bijvoorbeeld aan het vaststellen/ goedkeuren van de jaarrekening en het besluiten over toetreden nieuwe deelnemerscoöperaties, of opheffing. De meeste dagelijkse zaken zijn echter toebedeeld aan het bestuur. Het bestuur is door of namens de leden 'opgesteld' en vertegenwoordigt dus die leden in het dagelijks werk. Om deze rol zorgvuldig uit te voeren moet zij goed weten wat er onder leden in de omgeving van de betrokken coöperaties speelt.

Ad 2. Vormen van het coöperatiebeleid

De coöperatie is een vereniging met een bedrijf. De strategievorming beperkt zich dus niet tot het bedrijf maar richt zich nadrukkelijk ook op de omgeving. Met een regelmatige contextanalyse bepaalt het bestuur de ontwikkelrichting en uitvoeringsstrategie.

Dat betreft om te beginnen een visie op het lange-termijn-belang van de leden, passend in het maatschappelijk kader. En o.a. de manier waarop de zeggenschap wordt vormgegeven, de (leden)financiering wordt ingericht en op wat voor wijze de transacties met de leden plaatsvinden. Bestuurders zijn er verantwoordelijk voor dat er beleid wordt gevormd. Dat wil niet zeggen dat zij dat in de bestuurskamer helemaal zelf moeten doen. Idealiter organiseren bestuurders een passende dialoog met leden om tot gedragen beleid en strategie te komen.

Ad 3. Inhuren en aansturen van het bestuur van de ESO

Het bestuur is verantwoordelijk voor de ESO/de werkorganisatie. Het management wordt door het bestuur van de ESO uitgevoerd. De ledenraad benoemt hen en het bestuur legt op hoofdlijnen verantwoording aan hen af over de afgesproken onderwerpen. Het bestuur is de opdrachtgever van de ingehuurde bedrijven.

Ad 4. Verwerven en beheren van eigendommen van de coöperatie

Het bestuur is verantwoordelijk voor de financiën van de ESO en de controleprocessen daarop. Bovendien dient ze de risico's te beheersen. De continuïteit van de coöperatie is immers van groot belang voor de leden: het is hun 'tweede bedrijf'. Daarnaast is het bezit van de coöperatie met ledengeld tot stand gekomen. Alle reden dus om daar zorgvuldig en duurzaam mee om te gaan.

Ad 5. Bewaken van de coöperatieve cultuur van de organisatie

Deze taak is bijzonder specifiek: het borgen van het karakter van de coöperatieve onderneming. Een goede directeur-bestuurder van een vennootschap is nog geen goede bestuurder van een coöperatie. Hier worden andere waarden en andere vaardigheden gevraagd. Naast visie en missie is er aandacht nodig voor a. coöperatieve principes; b. coöperatieve identiteit; c. samenwerking met en tussen leden en d. het bestuurlijke samenspel tussen de ledenraad en het bestuur. De scope van de coöperatiebestuurder is breder dan alleen de onderneming.

6. Beoordelen van de prestatie van coöperatie

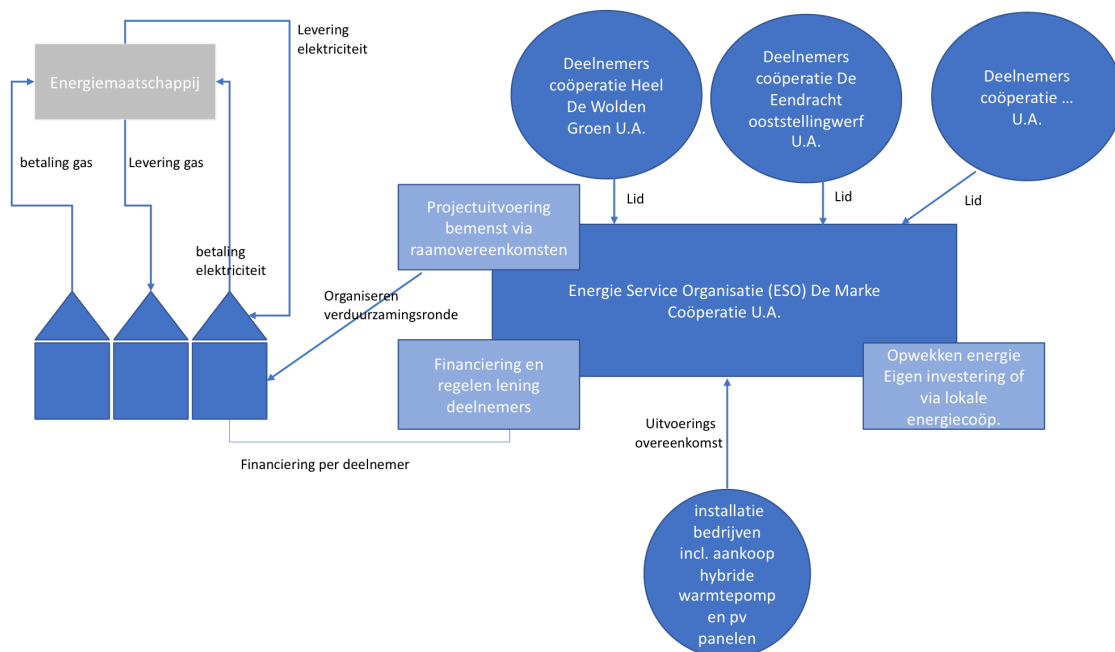
Iedere organisatie beoordeelt regelmatig de prestaties van de onderneming. Voor coöperaties is dat niet anders maar naast de gebruikelijke bedrijfskundige parameters komen de 'prestaties' van de vereniging. Denk bijvoorbeeld aan het meten van de ledenbetrokkenheid. Onderschrijven de leden de waarden en doelen van de coöperatie? Voelen ze zich verbonden? Zijn ze bereid om zich op één of andere manier in te zetten voor de coöperatie? Het resultaat en het functioneren van de ESO en de samenwerkende partijen en bedrijven als geheel zal beoordeeld moeten worden vanuit het lange-termijn-ledenperspectief en niet vanuit een korte-termijn-winstprincipe.

7. Informeren van en dialoog met de leden

Bestuurders hebben een centrale informatiepositie. Informatie moet passend gedeeld worden met de leden zodat die weten wat er speelt en vervolgens binnen hun mandaat de juiste keuzes kunnen maken. Het bestuur kan veel beslissingen zelfstandig nemen maar dan is het belangrijk dat leden begrijpen waarom deze keuzes zijn gemaakt. Transparantie van de overwegingen is belangrijk om draagvlak te creëren voor besluiten. Communicatie in de coöperatie is nog meer tweerichtingsverkeer dan in andere ondernemingsvormen. Het bestuur is verantwoordelijk voor de organisatie van deze dialoog.

5.3. Organisatie opzet

De energie service organisatie kan meerdere deelnemerscoöperaties zoals De Eendracht Ooststellingwerf bedienen waarbij per project zoveel mogelijk lokale contactpersonen en bedrijven bij de deelnemers langs gaan. De deelnemers kunnen gebruik blijven maken van hun eigen energiemaatschappij. Voor deelnemers die geen ruimte hebben voor pv-panelen op het eigen dak organiseert de energie service organisatie een collectief dak al dan niet via één van de betrokken energiecoöperaties voor de opwek van groene stroom ter hoogte van het extra elektriciteitsverbruik.

Figuur: overzicht rollen energie service organisatie en betrokken organisaties

In de onderstaande tekst zijn de rollen en taken van de verschillende partijen weergegeven.

Lokale deelnemerscoöperatie

De Eendracht start als deelnemerscoöperatie met bekend maken van het project, is de kernspeler in dit geheel. Deelnemers melden zich bij De Eendracht en deze meldt hen aan bij de energie service organisatie. De Eendracht is dan ook verantwoordelijk voor het vertrouwen van (potentiële) deelnemers. Daarvoor regelt zij 'ambassadeurs' per dorp en inloopbijeenkomsten in de dorpshuizen om potentiële deelnemers te ontmoeten. Werkgroepen of dorpsverenigingen kunnen ook deze rol vervullen.

Taken van de lokale deelnemerscoöperaties zijn:

- Oprichten van de energie service organisatie
- Organiseren van ambassadeurs (één per dorp) die potentiële deelnemers informeren over het project als onderdeel van de projectcommunicatie vanuit de energie service organisatie
- Mede-organiseren aanmelding van deelnemers bij de energie service organisatie
- Check van informatie op toegankelijkheid, betrouwbaarheid en controleerbaarheid
- Bijdragen aan de informatievoorziening aan potentiële deelnemers onder andere door het organiseren van de inloopbijeenkomsten in de dorpshuizen
- Deelnemen aan de ledenraad van de energie service organisatie

Energie service organisatie

De energie service organisatie heeft als kerndoelen het ontzorgen van de deelnemers met het organiseren van verduurzamingsronden en het regelen van leningen voor de deelnemers voor financiering van de maatregelen. De totale kosten worden zo laag mogelijk gehouden en liggen in totaal lager of gelijk aan de kosten voor energie, die een deelnemer kwijt zou zijn als deze niet zou deelnemen (met de ontwikkeling van de energieprijzen is er niet een vast bedrag te noemen of een garantie te geven).

De besparing op gasverbruik is afhankelijk van de kwaliteit van de apparaten en installatie, het inregelen en onderhoud en het gebruikersgedrag. Voor de eerste twee worden in de contracten afspraken opgenomen. Het is aan de deelnemers zelf om hun besparing op gas te realiseren zodat zij in totaal (gebruik en afbetaling) niet duurder uit zijn dan zonder deelname.

De energie service organisatie regelt de uitvoering van het project van aanmelding van een deelnemer, inkoop van de installaties tot en met het inregelen van de systemen na installatie. De energie service organisatie regelt de voorfinanciering van de organisatie van een installatieronde, sluit overeenkomsten af met installatiebedrijven en de deelnemers. Met deelnemers kan zij ze naast de installatie en het inregelen ook de aanvraag van de ISDE subsidie en indien relevant de aanvraag van een lening regelen. Daarnaast regelt deze organisatie een dak voor pv-panelen voor de deelnemers wiens eigen dak ongeschikt is. Hiermee wordt het extra energieverbruik van de hybride warmtepomp financieel gecompenseerd. Dit kan via de betrokken energiecoöperatie of door de energie service organisatie zelf geregeld worden. Voor gebieden waar het elektriciteitsnet vol zit is de verwachting dat daken tot 200 panelen wel mogelijk zijn en zal gezocht worden naar meerdere van daken van deze grootte. De energie service organisatie kan deze service naar verwachting vanaf 2025 leveren.

Om de organisatie van de uitvoering zo eenvoudig mogelijk te houden tegen laagst mogelijke kosten is zal de energie service organisatie veel centraal regelen en voor elk project samenwerken met de lokale deelnemers coöperatie. Het werven van deelnemers en de uitvoering van het werk gebeurt per project met lokaal bekende mensen.

De energie service organisatie bestaat uit de volgende rolhouders:

- Directie met een voorzitter/projectmanager, een penningmeester/financieel specialist en een secretaris/contractspecialist
- Projectsecretariaat/backoffice
- Communicatiespecialist
- Quickfit-specialist/technisch specialist

Alle medewerkers werken via raamcontracten met de energie service organisatie vanuit hun eigen bedrijf of het bedrijf waar zij werknemer zijn.

De contacten met (potentiële) deelnemers zijn voornamelijk digitaal en via de telefoon. Dit geldt ook voor de hulp bij het regelen van een lening en de subsidie op de hybride warmtepomp. Een bestuurder of de communicatiespecialist van de energie service organisatie is samen met bestuursleden van De Eendracht en de lokale ambassadeurs aanwezig bij de inloopbijeenkomsten in de dorpshuizen van de coöperatie. De quickfit-specialist en installateurs komen aan huis voor advies/offerte, installatie en inregelen.

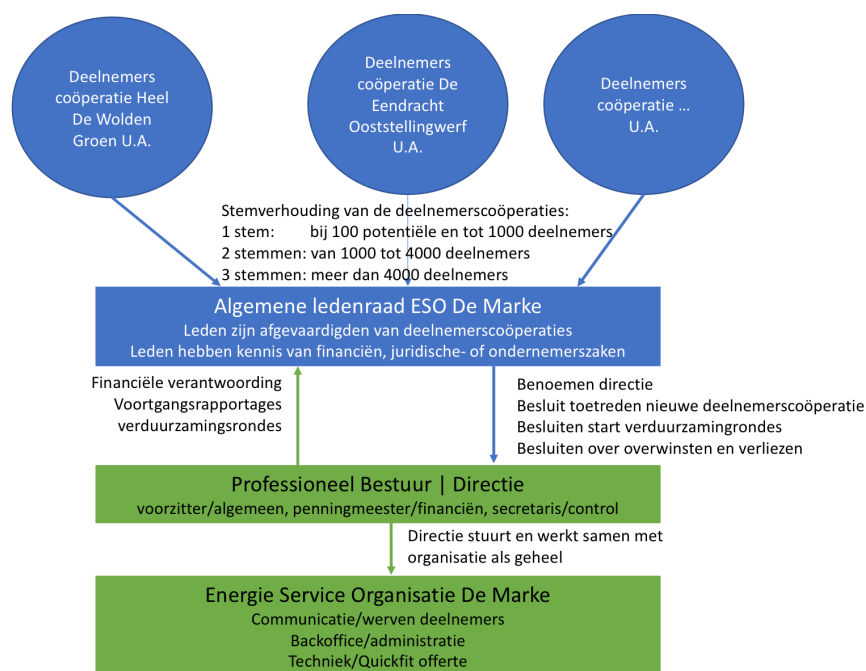
In de uitvoering heeft de energie service organisatie als taken:

- Uitdenken en uitvoeren communicatie in samenwerking met de lokale deelnemers coöperatie
- Aansturen van de quickfit-specialist aanpak en regelen van offerte
- Opstellen pakketten/groepen woningen
- Opstellen en uitvoeren van overeenkomsten met installatiebedrijven
- Organiseren en dagelijkse aansturing van de uitvoering
- Opstellen en presenteren van projectvoortgangsrapportages aan lokale deelnemers coöperaties

5.4. Verhouding De Eendracht en Energie Service organisatie De Marke

De Eendracht Ooststellingwerf is net als Heel De Wolden Groen een deelnemerscoöperatie en samen zijn zij de oprichters van Energie Service Organisatie De Marke. Deelnemers worden lid van De Eendracht en deze meldt hen als potentiële deelnemer aan bij de energie service organisatie De Marke (ESO De Marke) voor een verduurzamingsronde. Een bestuurslid van De Eendracht met kennis van financiën, juridische- of ondernemerszaken is lid van de ledenraad van ESO De Marke. De ledenraad benoemt de directie/bestuur van de ESO, besluit over te starten verduurzamingsrondes en besluit hoe om te gaan met overwinsten en verliezen. De ESO legt financiële verantwoording af aan de ledenraad en verantwoording over de voortgang van verduurzamingsrondes.

De stemverhouding in de algemene ledenraad tussen de deelnemerscoöperaties is zo gekozen dat grote en kleine deelnemerscoöperaties gezamenlijk kunnen besturen. Deelnemerscoöperaties met 100 potentiële tot 1000 deelnemers hebben 1 stem in de ledenraad. Deelnemerscoöperaties met 1000 tot 4000 deelnemers hebben 2 stemmen in de ledenraad. En deelnemerscoöperaties met meer dan 4000 deelnemers hebben 3 stemmen in de ledenraad. Voor het lidmaatschap van de ESO is zicht op de eerste 100 deelnemers voldoende. De eerste installatieronde kan starten als er 100 aanmeldingen zijn.

5.5. Samenwerking met installateurs

Per verduurzamingsronde sluit de energie service organisatie overeenkomsten met installatiebedrijven. Uit gesprekken met installatie bedrijven is gebleken dat het aparte teams zijn die hybride warmtepompen en pv-panelen installeren. Daarnaast zijn er een beperkt aantal bedrijven die beide installeren. Vandaar dat er twee aparte uitvragen gedaan zullen worden voor het installeren en inregelen van de warmtepompen en de aanleg van pv-panelen. Daarnaast is uit de gesprekken gebleken dat de inkoop van de materialen het beste in één hand gehouden kan

worden. De uitvragen zullen gaan naar zowel bedrijven die een van beide kunnen aanleggen als naar bedrijven die beide kunnen aanleggen.

Er is gekozen om de installateurs alle materialen te laten aankopen aangezien er geen inkoopvoordeel voor de ESO te verwachten is, de installateurs hun eigen kanalen hebben en dit najaar het tekort aan hybride warmtepompen en omvormers opgelost lijkt te worden. Wel zal de energie service organisatie een aantal merken kiezen waarvan bekend is dat zij passen bij de doelstellingen en het serviceniveau van de energie service organisatie.

In de overeenkomsten zullen kwaliteitsafspraken gemaakt worden over opleiding, materiaal en inregelen van de installaties. In de overeenkomsten met de installateurs voor een verduurzamingsronde worden de volgende zaken geregeld:

- Afspraken over offerte en quickfit-advies
- Afspraken over opleiden voor het specifiek type hybride warmtepompen van die ronde
- Afspraken over installatieperiode en overgang contact met deelnemer van energie service organisatie naar installatiebedrijf voor inregelen en onderhoud
- Afspraken over inregelen van installatie
- Afspraken over onderhoudscontract

6. Financiële haalbaarheid

Voor een uitspraak over de financiële haalbaarheid is een businesscase opgesteld. Uitgangspunten bij deze businesscase is dat de energie service organisatie de hybride warmtepompen inkoopt en een huurkoop regelt voor deelnemers die in termijnen willen betalen. Deze twee uitgangspunten zijn vervallen waarmee ook de businesscase minder relevant is voor de begroting en financieringsvragen van de energie service organisatie. De installateurs kopen zelf de materialen in en de deelnemers die in termijnen willen afbetalen gaan een duurzaamheidslening aan. Vandaar dat hieronder de financiële haalbaarheid voor deelnemers is uitgewerkt. Hiervoor zijn een aantal aannames gedaan.

Aannames voor de berekening van de financiële haalbaarheid voor deelnemers zijn:

- In 8 jaar worden 4000 woningen verduurzaamd met de Quickfit-aanpak. Deze aanname is de basis voor de berekening van de kosten van de energie service organisatie per deelnemer.
- De kosten per woning voor het totaal van ontzorgen, installeren en inregelen bedragen tussen de 14.000 en 16.000 euro. Dit bedrag is inclusief de aftrek van de subsidie op de installaties.
- Eigenaren verdienen het pakket terug met de besparing van gaskosten. De aanname is dat de besparing 50% van het huidige gasverbruik is. Gemiddeld ligt de besparing tussen de 1000 en 1500 m³ gas.
- De gaskosten variëren in de loop van de tijd en per leveringscontract, dus hoe dat financieel uitpakt zal per huishouden en per jaar verschillen. De financiële besparing is berekend met een prijs van €1,67 per m³ (zie voor onderbouwing van dit bedrag het onderstaande kader over opbouw van de gasprijs).
- Een levensduur van 15 jaar voor de installaties (de werkelijke levensduur ligt tussen 15 en 20 jaar).

Op basis van deze aannames is de financiële besparing ruim 25.000 euro bij verlaging van het gasverbruik met 1000 m³ per jaar en ruim 37.000 euro bij verlaging van het gasverbruik met 1500 m³ per jaar. Afhankelijk van het investeringsbedrag ligt de financiële winst over 15 jaar tussen de 6.000 en 23.000 euro.

Alle kosten voor het organiseren en installeren, zoals hier genoemd, zijn in de bedragen meegenomen.

De conclusie is dan ook dat verduurzamen van een woning via de energie service organisatie aantrekkelijk is voor woningeigenaren. Het oprichten van een energie service organisatie is dan ook financieel haalbaar.

Opbouw van de gasprijs

Bron: <https://www.energievergelijk.nl/energieprijzen/gasprijs>

Tijd: maart 2023

De totale gasrekening bestaat uit vijf elementen:

- De kale gasprijs wordt bepaald aan de hand van de inkooprijzen op de groothandelsmarkten, zoals de Dutch TTF Gas Futures op de ICE endex. Op 5 januari 2023 lag de kale gasprijs van deze gasbeurs op circa € 72 per MWh. € 72 per MWh is € 72 per 1.000 kWh, ofwel € 0,072 per kWh. We gaan uit van Nederlands gas met een verbrandingswaarde van 9,76 kWh per m3. Dat betekent een kale gasprijs van € 0,703 per m3.
- 21 procent btw (in 2023) en € 0,59266 per m3 energiebelasting (inclusief btw)
- een inkoopvergoeding. Deze varieert tussen de 5 en 25 cent per m3
- vaste leveringskosten. Deze liggen rond de 50 tot 80 euro per jaar voor gas.
- Netbeheerkosten. Deze liggen voor verbruikt tussen 500 en 4000 m3 gas op ongeveer 200 euro in 2023 inclusief btw.

voor de berekening wat een deelnemer bespaart worden de vaste leveringskosten en netbeheerkosten buiten beschouwing gelaten. Daarmee komt de gasprijs voor de berekening op 1,67 euro per m3.

Bijlage Uitvoeringsstappen quickfit-aanpak woningen

Hieronder zijn de uitvoeringsstappen van een ronde van verduurzaming van woningen weergegeven gezien vanuit een deelnemer. De uitvoering start nadat de energie service organisatie De Marke is opgericht en de verduurzamingsronde heeft voorbereid. Daarnaast zijn de inwoners van het gebied door de lokale deelnemers coöperatie geïnformeerd over het project en is duidelijk wat deelname inhoudt. Onderdelen van de informatie zijn uitleg over geschikte woningen, kosten, financieringsregeling en de onderstaande uitvoeringsstappen.

In de onderstaande tekst is eerst de klantreis beschreven en daarna per stap korte uitleg gegeven met rollen en taken van de betrokken partijen.

Deelnemersreis

Stap 1. Oproep en opstart

Woningeigenaren zien de oproep van De Eendracht dat woningeigenaren zich binnen vier weken kunnen aanmelden voor de verduurzamingsronde met de quickfit aanpak. De woning is gebouwd voor 2004 en er zijn nog geen maatregelen genomen voor de besparing van gas. De woning komt dus in aanmerking. De woningeigenaar meldt zich al deelnemer bij De Eendracht en deze geeft dit door aan de energie service organisatie. De energie service organisatie stuurt een deelnameformulier voor ondertekening en regelt daarna een afspraak met de Quickfit-specialist voor opname van de woning.

Stap 2. Installatieofferte

De Quickfit-specialist komt langs voor opname. Hij beoordeelt welk type hybride warmtepomp bij de bestaande installatie past en waar deze geplaatst kan worden. Ook kijkt de specialist of en hoe de pv-panelen geplaatst kunnen worden. Met een warmtebeeld camera scant de specialist de woning en bepaalt waar kierafdichtingen aan de orde is. De specialist legt de vervolgstappen uit evenals de mogelijkheid van een lening met terugbetalen over meerdere jaren. Als er geen ruimte is voor het plaatsen van pv-panelen dan legt de specialist het aanbod voor om deel te nemen aan een collectief dak van de energie service organisatie of een betrokken energiecoöperatie. Deze woningeigenaren kunnen deelnemen in de eerste ronde nadat opwek is georganiseerd.

Stap 3. Deelnemers- en installatiecontracten

Binnen 2 weken ontvangen de deelnemers een offerte/contract van de energie service organisatie met de kosten en de geschatte periode van aanleg. De deelnemers tekenen binnen 2 weken het contract en geven aan of zij hulp willen bij het aanvragen van een lening en of subsidie. De deelnemers die zelf financieren maken 50% van het bedrag over, de deelnemers met een lening maken het bedrag na ontvangst van de lening over.

De deelnemers horen van de energie service organisatie welke installatie- en isolatiebedrijven bij hen langskomen en in welke periode. De installatie- en isolatiebedrijven nemen hierna de communicatie over van de energie service organisatie en maken met de woningeigenaren een concrete afspraak voor een werk voorbereidend bezoek en de installatiedagen.

Stap 4. Uitvoering

De installatie- en isolatiebedrijven komen langs en installeert de hybride warmtepomp en de pv-panelen en het dichtten van de kieren. Na installatie komt het installatiebedrijf van de hybride

warmtepomp drie keer langs voor inregelen van de installatie. Dit inregelen gebeurt in de periode dat de warmtepomp draait.

Na installatie betalen de deelnemers die zelf financieren de tweede helft van de kosten (de deelnemers met een lening hebben het gehele bedrag al in de eerste termijn overgemaakt).

Na de inregelperiode volgt een onderhoudsperiode die het installatiebedrijf met de woningeigenaar regelt.

Vervolg

De woningeigenaren worden jaarlijks door de installateur gebeld voor een afspraak om voor de winterperiode de installatie te onderhouden.

De woningeigenaren ontvangen jaarlijks informatie van De Eendracht over de activiteiten en financiën van de energie service organisatie. De deelnemers met een lening ontvangen jaarlijks een financieel overzicht van lening verstrekker. Deelnemers aan een collectief pv-dak ontvangen van de energie service organisatie of een betrokken energiecoöperatie jaarlijks een overzicht van de productie en prijsontwikkeling.

Overzicht wie doet wat per uitvoeringsstap

Stap 1. Oproep en opstart

Wie	Wat
De Eendracht:	Doet een oproep voor verduurzamingsronde via diverse communicatiemiddelen zoals de website, in de lokale krant, via betrokken coöperaties en via de dorpsverenigingen; Meldt deelnemers aan bij de energie service organisatie
Deelnemers:	Melden zich aan en tekenen deelnemersovereenkomst
Energie service organisatie:	Selecteert de woningen voor deze ronde Doet uitvraag aan installatie- en isolatiebedrijven
Installatie- en isolatiebedrijven:	Offreren voor raamcontract met aantal woningen dat zij willen verduurzamen en eenheidsprijzen voor onderdelen van het werk

Stap 2. Installatie offerte deelnemers

Wie	Wat
De Eendracht:	Houdt via diverse communicatiemiddelen inwoners en potentiële deelnemers op de hoogte over de uitvoeringsstappen en de voortgang
Deelnemers:	Hebben een afspraak voor de Quickfit-specialist
Energie service organisatie:	Regelt afspraken van Quickfit-specialist Stelt de raamovereenkomsten met installatie- en isolatiebedrijven op voor die ronde
Installatie- en isolatiebedrijven:	Ondertekenen raamovereenkomsten voor die ronde

Regelen aankoop hybride warmtepompen en pv-panelen
 Volgen opleiding leverancier

Stap 3. Deelnemers- en installatiecontracten

Wie	Wat
De Eendracht:	Houdt via diverse communicatiemiddelen inwoners en deelnemers op de hoogte over de uitvoeringsstappen en de voortgang
Deelnemers:	Tekenen offerte/contract van de energie service organisatie doen (aan)betaling van kosten aan de energie service organisatie Horen van de energie service organisatie de periode van installeren
Energie service organisatie:	Start met organiseren van opwek voor deelnemers zonder geschikt dak voor pv-panelen Regelt overeenkomst met installatie- en isolatiebedrijven Geeft deelnemers installatieperiode door
Installatie- en isolatiebedrijven:	maken afspraken met deelnemers over moment van installeren en dichten kieren

Stap 4. Uitvoering

Wie	Wat
De Eendracht:	Houdt via diverse communicatiemiddelen inwoners en deelnemers op de hoogte over de uitvoeringsstappen en de voortgang
Deelnemers:	Zijn thuis voor installatie, isolatie en inregelen
Energie service organisatie:	Houdt financiën in de gaten beheert uitvoeringscontracten met installatie- en isolatiebedrijven Factureert aan deelnemers
Installatie- en isolatiebedrijven:	Maken afspraken met deelnemers over moment van installatie Installeren hybride warmtepompen, pv-panelen en kieren dichten maken afspraken met deelnemers voor inregelen en onderhoud

Vervolg

Wie	Wat
De Eendracht:	Bereidt volgende verduurzamingsronde voor

Deelnemers: zijn thuis voor onderhoud

Energie service organisatie: Houdt financiën in de gaten

Installatie- en
isolatiebedrijven: Bereidt start volgende verduurzamingsronde voor
even installatie onderhoudsbeurt voor elke winter

samen +
energie -

---

neutraal

Bijlage: Juridische rapportages

Bijlage: uitgangspunten statuten en reglementen Energie Service Organisatie De Marke U.A.

- Alleen deelnemerscoöperaties kunnen lid worden van ESO De Marke. Oprichtende coöperaties zijn Heel De Wolden Groen en energie coöperatie De Eendracht Ooststellingwerf.
  - Er wordt met meest eenvoudige model gewerkt met ledenraad en bestuur waarbij het bestuur technisch voorzitter is van de ledenraad.
  - Elke deelnemerscoöperatie levert 1 lid voor de ledenraad. Het gaat om een onbezoldigde functie, eventuele onkosten worden wel vergoed. Leden van de ledenraad zijn personen met gedegen kennis en ervaring op het gebied van financiën, juridische- of ondernemerszaken. Voor benoeming is een functieprofiel opgesteld door het bestuur van de ESO. Het is aan de deelnemers coöperatie om een persoon te kiezen.
  - De ledenraad gaat over:
    - o Benoemen bestuur ESO
    - o Besluit toetreden nieuwe deelnemerscoöperatie
    - o Besluiten start verduurzamingrondes
    - o Besluiten over overwinsten en verliezen
    - o Besluiten over aanvullende activiteiten
    - o Wijziging statuten en reglementen
    - o Vaststellen begroting en jaarrekening
    - o En alle verdere materiële wijzigingen dan wel initiatieven met materiële impact op het voortbestaan en de statuten/doelstellingen van ESO De Marke
    - o Ontbinding van de ESO
  - Het bestuur van ESO De Marke legt verantwoording af in de ledenraad over:
    - o Financiële verantwoording zowel per verduurzamingsronde als per jaar
    - o Voortgangsrapportages verduurzamingsrondes
    - o En alle verdere activiteiten en handelingen met betrekking op de bovenstaande lijst
- Daarnaast kan het bestuur van de ESO voorstellen doen voor aanvullende activiteiten zoals isolatie of energieopwekking. Deze voorstellen kunnen eveneens van deelnemerscoöperaties komen waarbij het bestuur deze uitwerkt tot een compleet voorstel.

- Stemverhouding in ledenraad: 1 stem bij 100 tot 1000 (potentiële) deelnemers, 2 stem bij 1000-4000 deelnemers, 3 stemmen bij meer dan 4000 deelnemers
- Bij geschillen stelt de ledenraad een geschillencommissie in van deskundige niet betrokken personen. Het gaat hierbij om geschillen over functioneren van leden van de ledenraad, deelnemers coöperatie en de ESO en om geschillen over de koers van de ESO.
- Coöperaties betalen een vast bedrag per deelnemer, jaarlijks vast te stellen door de ledenraad op basis van een voorstel van het bestuur van de ESO. Voorstel is om met 30 euro per aangebrachte deelnemer te beginnen. De bijdrage wordt besteed aan communicatie en administratie zoals de telefoonlijnen, nieuwsbrieven ed.
- Heb bestuur is belast met het besturen van de coöperatie en bestaat uit professionals op het gebied van organiseren, communicatie, financiën en bedrijfsprocessen/control/contracten.
- De coöperatie heeft geen medewerkers in dienst maar werkt met langer lopende raamcontracten met bedrijven. Per installatieronde worden afspraken gemaakt over inzet

samen +
energie -

---

neutraal

en vergoeding. Daarmee zijn de kosten van de ESO voor deelnemers voorafgaand aan een installieronde bekend.